

Застарелост

У почетној фази кривичног поступка лежи и главни узрок накнадног наступања застарелости

Арсеније Каџанић*

Недавна одлука Вишег суда у Београду којом је одбијена оптужба против Станка Суботића и још неколико лица поново је подсетила јавност на институт застарелости и правне последице које вуче са собом.

Застарелост у кривичном праву значи дужи протек времена од извршења кривичног дела, услед чега се, по слову закона, не може даље водити судски поступак против неког лица. Последица застарелости је фатална јер њеним наступањем суд више нема право да расправља о чињеницама, нити да одлучује о нечијој кривици. Поступак се обуставља и на тај живот-

ни догађај се ставља тачка, без јасног епилога о кривици окривљеног.

Међутим, застарелост је само правна последица, суштинско питање јесте зашто она тако често наступа у судским поступцима.

Јавни тужилац у име државе гони учиниоце кривичних дела и одговоран је за ефикасност започетих кривичних поступака. Суштински, најбитнију одлуку тужилац доноси приликом почетне процене да ли прикупљени докази дају довољно „оправдане сумње“ да је неко учинио кривично дело.

Ту, на тим „улазним вратима“ у кривични поступак морало би се поступати с више пажње, опрезности, одговорности, а често и професионалне куражи. И у тој, почетној фази кривичног поступка лежи и главни узрок накнадног наступања застарелости. Јер, уколико већ на самом старту поступка нема довољно валидних доказа да се неко лице може осудити као

кривично одговорно, тешко се може очекивати ефикасна реализација у виду осуђујуће пресуде на завршетку поступка. Међутим, често се под разним утицајима и притисцима, неретко и медијским спектаклима, на велика звона оглашавају и започињу кривични прогони а да нема чак ни елементарно валидних доказа у поступку. Тужилац онда подиже такву, недовољно поткрепљену оптужницу и она долази до суда који је контролише али често поступа по инерцији, површно, паушално, одговарајући на приговор одбране чувеном флоскуларном реченицом да ће се одбрана и сви представљени докази „проверити у контрадикторном поступку на главном претресу“.

И тако започне суђење и главни претрес, а да заправо нема довољно чврстих доказа. И онда, негде на средини тог поступка, свим учесницима постаје јасно да нема никакве шансе да претрес резултира осуђујућом пресудом. Тада, по правилу, спласне агилност тужиоца и он прихвата да суд

често и лако одлаже рочишта и препушта поступак инерцији претреса. Повремено тужилац узима предмет у поновна разматрања, али не доноси одлуку да пресеке и одустане од кривичног прогона јер би тада одговорност очигледно била само на њему.

Зато он пребацује лопту у поље суда и пушта да поступак тече спорим темпом који често доводи до застаревања. Ту одлуку на

крају доноси суд, поштујући стриктне законске одредбе о правилима застарелости. Судија који води поступак не сматра себе одговорним, јер он није странка у поступку.

Тако доспевамо дотле да поводом застаревања случаја нико и није крив. Окривљени није, јер је обустављен поступак и одбијена је оптужба против њега. Судија нема кривицу јер је доследно применио закон, а тужилац се изговара познатом флоскулом да „суд неефикасно води поступак“.

Јавност с разлогом тражи одговорног за овакве епилоге јер, поред тога што нема осуде за извршено кривично дело, причињени су и огромни трошкови неуспелог кривичног поступка који се, опет по слову закона, превалају на пореске обвезнике.

Порески обвезници на крају плаћају туђе грешке. Чини се да ту има простора за још нечију одговорност.

*Агвокаџ